

Starověký Egypt

Vznik Egypta

- Podél Nilu (tak, jako dnes), který se na jaře rozvodňoval → **v záplavovém území úrodná půda. Které další podobné oblasti světa daly vzniknout vyspělým civilizacím?** Na východě a západě Egypta je dne poušť. V době staveb pyramid (v 1/2 polovině 3. tis. př. n. l. zde byla step → spousta zvířat - dokladem jsou skalní rytiny)

Pět období:

- Archaické
- **Stará říše (2700 – 2200 př. n. l.)**
- Střední říše (2000 – 1800 př. n. l.)
- Nová říše (1500 – 1000 př. n. l.)
- Pozdní Egypt (700 – 30 př. n. l.)

Egyptské božstvo

- Egypťané uctívali jako bohy **zvířata, resp. různé fantaskní bytosti, které byly směsí zvířat a lidí**. Celkově je známo přes tři tisíce egyptských bohů.
- Zvláštností je přísné oddělení božího světa a světa lidí, jediným prostředníkem mezi těmito světy byl **egyptský král (?)**, který byl žijícím bohem.
- Seznam egyptských bohů

Více najdete v samostatném souboru!

Společnost

1. **Panovník** – vtělení boha, božského vládce Egypta HORA.
Faraónovi patřila celá země.
2. **Kněží**
3. **Úředníci** – nejvyšší byl **vezír**, dále výběrčí daní, správci oblastí a písaři.
4. **Řemeslníci a obchodníci**
5. **Zemědělci**
6. **Otroci**

Archaické období (3100 – 2700 př.n.l.)

- Stát se dělil na **Horní Egypt** (sušší oblasti – pastevci, lovci) a **Dolní Egypt** (úrodná delta Nilu → zemědělci). Dělicí linie procházela zhruba oblastí dnešní Káhiry. Každá část měla svého panovníka.
- V roce 3100 př. n. l. obě části sjednotil faraón **Meni** a založil hlavní město Mennofer (řec. **Memfis**) - nedaleko současné Káhiry

dolnoegyptská koruna

hornoegyptská koruna

sjednocená koruna

Úrodná delta řeky Nil

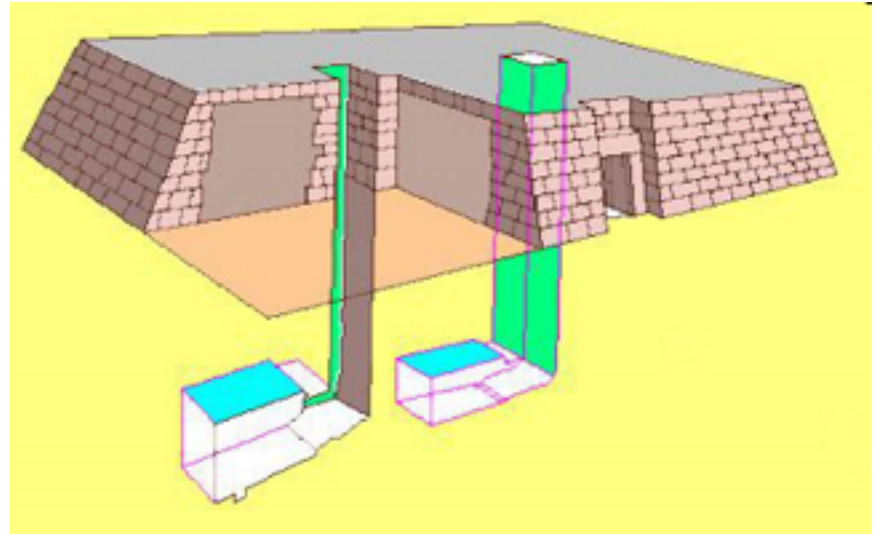
Stará říše (2700 – 2200 př. n. l.)

- První pyramidy
- **Džosérova stupňovitá pyramida** v Sakkáře – několikrát zvyšovaná **mastaba** = hrobka. Kamenné bloky, které unesli 2 muži → nebylo potřeba zvláštních stavebních postupů. Stavitelem vezír IMHOTEP.
- **Jehlancovité (pravé) pyramidy** (26. – 25. stol. př. n. l.) – složitý postup staveb

Imhotep

Mastaba

Džosérova pyramida a socha faraóna v káhirském muzeu

Pyramidy v Gíze

- **Chufuova** neboli Cheopsova pyramida – 138 metrů (původní výška byla 147 m). Celá stavba byla obložena bílým, leštěným vápencem.
- **Chefrénova** neboli Rachefova pyramida – 137 metrů a na špičce je ještě vidět zbytek původního povrchu. Při pohledu z dálky vypadá nejvyšší. Stojí však na výše položeném místě, má o něco strmější sklon a lépe dochovaný vrcholek.
- Menkaureova pyramida – nejnižší z nich.
- Sfinga – představuje sochu ležícího lva s hlavou muže. Nechal ji prý postavit faraón Chefrén a pravděpodobně její hlava je jeho portrétem. Povětšinou byla ve starověku zasypána pískem.

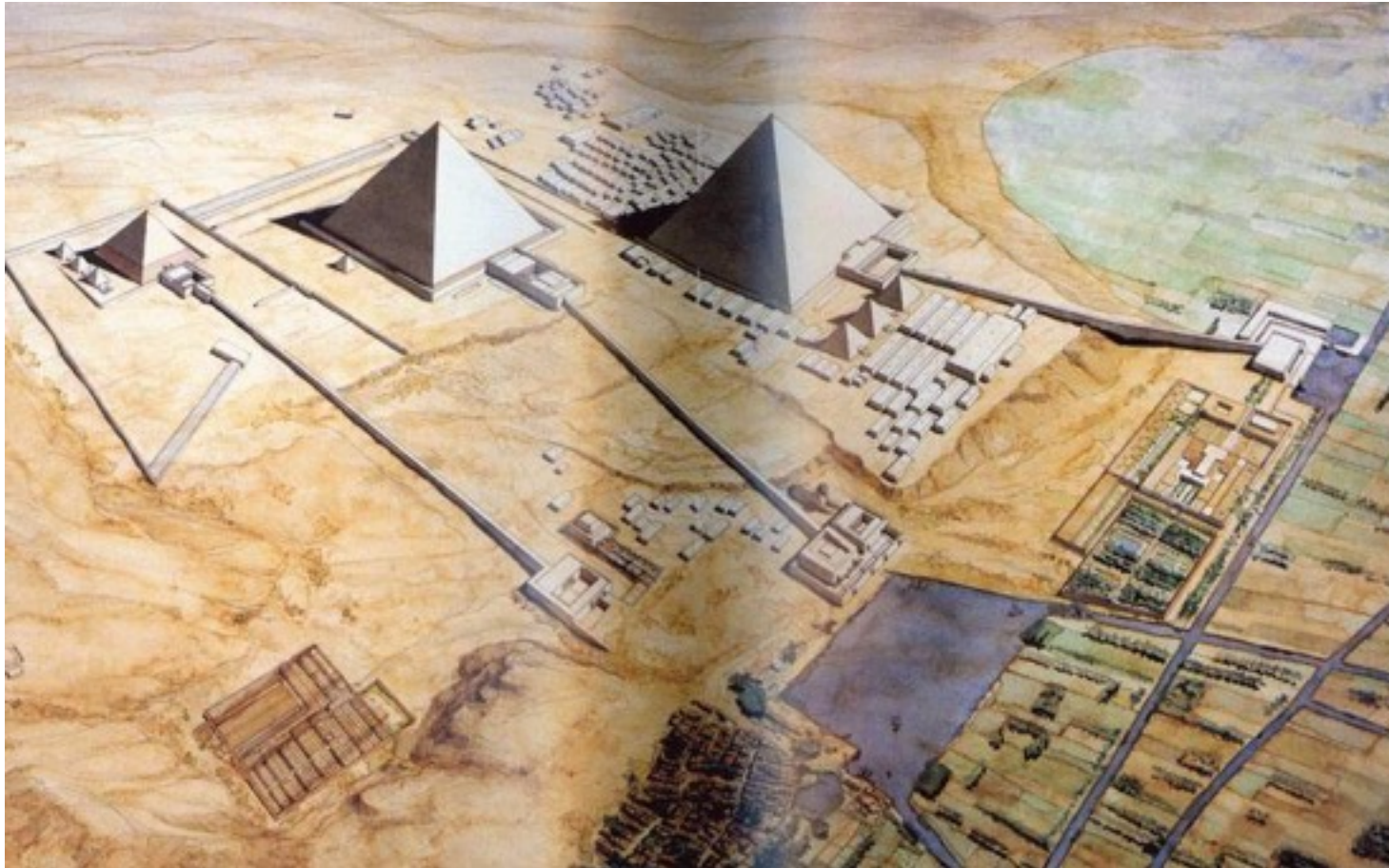
**Sfinga s Chefrénovou
pyramidou**

Chufuova pyramida

Pyramidy v Gíze

Předpokládaná podoba lokality v Gíze

Střední říše (2000 -1800 př. n. l.)

- Centrum ve **Vesetu** (ř. **Théby**, dnešní Luxor – Karnak (**najdi na mapě**))
- **Hyksósové** – v 17. stol. př. n. l. ovládl Dolní Egypt na 200 let tento bojovný, kočovný kmen. Používali koně a válečné vozy, bronzové meče, lepší luky.
- Teprve panovník Ahmose vypudil Hyksósy a sjednotil opět Egypt. Válka trvala téměř 30 let.

Nová říše (1500 – 1000 př.n.l.)

- **Ahmose** – za jeho vlády a vlády jeho nástupců obnovena sláva Egypta, zlepšena hospodářská situace (oprava rozbořených chrámů, kanálů), rozšířeno území až k dnešní Sýrii, Súdánu (Nubie) – **NEJVĚTŠÍ ROZKVĚT starověkého Egypta.**

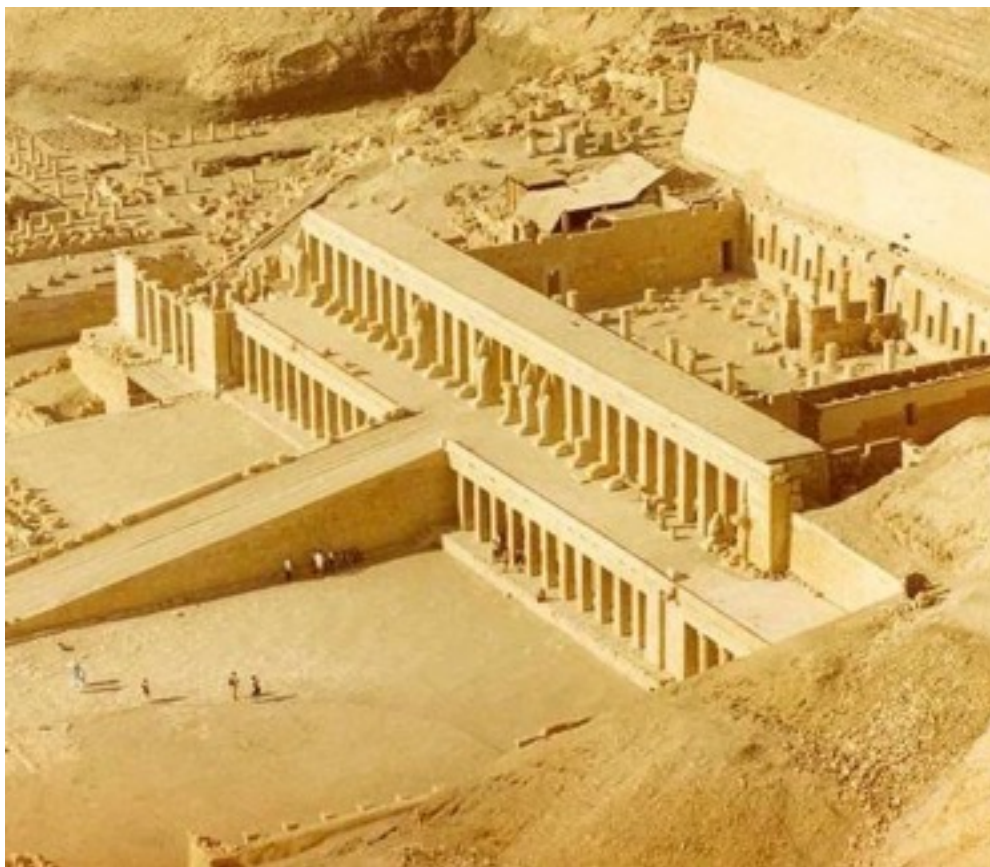

Hlava Ahmoseho mumie

Královna Hatšepsovet (Hatšepsut)

- **Hatšepsovet** je proslulá královna - žena faraón (15. stol. př.n.l.)
- **Jak se Hatšepsovet dostala na trůn?** Provdlala se za svého nevlastního bratra Thutmose II. a stala se *královskou manželkou*. Po jeho smrti mladičký Thutmose III. nebyl způsobilý usednout na trůn → Hatšepsovet jako regentka. Brzy se jí neomezená moc zalíbila a přivlastnila si titul faraóna.
- Královna o sobě hovořila v mužském rodě a ze své titulatury odstranila všechny ženské znaky. Na veřejnosti vystupovala se všemi symboly královské moci - nosila obřadní vous a mužské oblečení.
- Vláda královny Hatšepsut byla úspěšná – klid, mír, stavební činnost - především ve svém sídelním královském městě – Vesetu (Thébách).
- **Hrobka královny Hatšepsut** (vykradená) byla objevena na sklonku 19. století v Údolí králů. Její přes 200 m dlouhá vstupní chodba je nejdelší ze všech a svou hloubkou 100 m pod úrovní vchodu se řadí mezi nejhlubší.

Zádušní chrám královny Hatšepsovet a její socha

Thutmose III.

- Výborný válečník, který výrazně rozšířil území Egypta – do Núbie, Libye, Mezopotámie, Kypr a egejské ostrovy (největší územní rozsah v historii země).
- Vládl v 15. stol. př. n. l. přes 50 let

Egyptská říše v 15. stol. př.n.l.

Amenhotep IV.

- Náboženský reformátor – obával se moci kněží → reforma: popřel Amonovo božství a **za jediného boha prohlásil ATONA (sluneční kotouč), sám přijal název ACHNATON** = prospěšný Atonovi.
- Lidé se ovšem s novým bohem nikdy nesmířili a dál vyznávali své bohy.
- Příliš se nestaral o panování → zavražděn → konec náboženské reformy.
- Známý i díky své ženě **NEFERTITI** – symbol krásy... **Zjistí více!**

Tutanchamon

- Nastupuje po Amenhotepovi IV. jako malé dítě a umírá v 18 letech. Za něj vládnou zpravidla jiní. **Je známý díky senzačnímu objevu z 20. let 20. stol.**

Zjisti o něm více!

Tutanchamonova pohřební maska

Dynastie Ramesů

- Na konci období Nové říše.
- **Rames II.** – ve 13. stol. po bitvě s chetitským panovníkem Chatušilišem uzavřel **1. dochovanou mezinárodní mírovou smlouvu** na světě. Síly nerozhodné → smlouva o vzájemné pomoci a sňatek Ramese s dcerou chetitského krále.
- **Rames III.** – poslední veliký faraón tohoto jména.

Pozdní Egypt (700 – 30 př.n.l.)

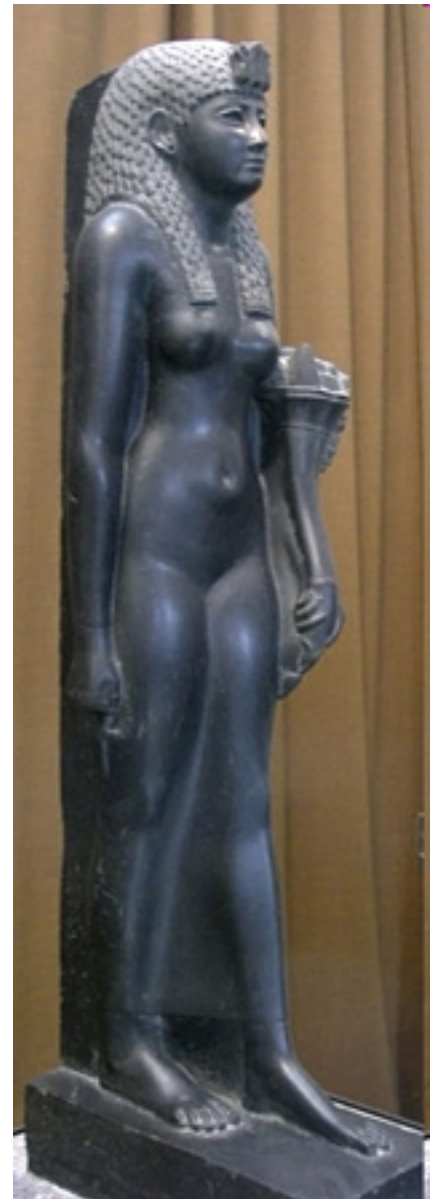
- Období úpadku, kdy je Egypt pod nadvládou jiných států:

Asyřané – 7. stol. př.n.l.

Peršané – 6. stol. př.n.l.

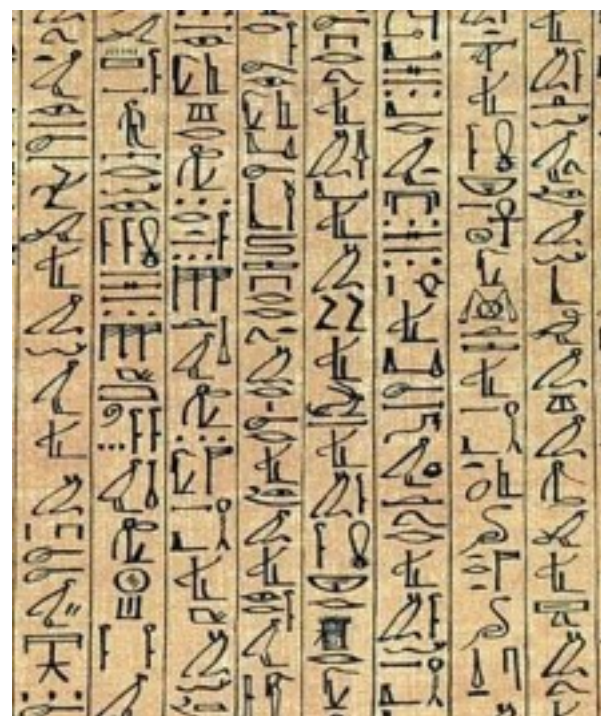
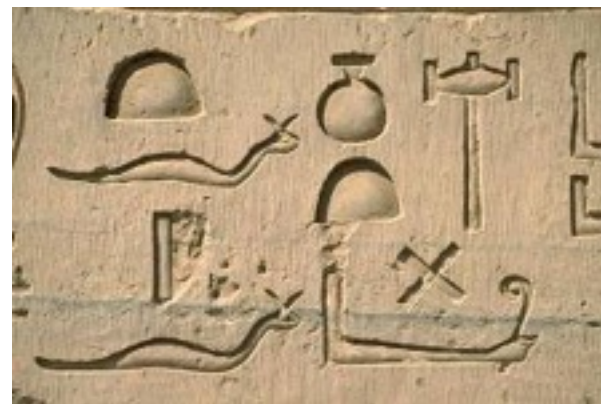
Alexandr Makedonský – 332 př.n.l. dobyl „perský“ Egypt. Byl vítán jako osvoboditel, syn Amóna). Do země přinesl řeckou (helénistickou) kulturu. Založil **Alexandrii** – knihovna s největším počtem svazků. Především za vlády **Ptolemaia I.** obrovský rozkvět Alexandrie. Po něm vládne ještě dalších 15 Ptolemaioů.

- Posledním významným panovníkem je v 1. stol. př.n.l. **Kleopatra** (řecká dynastie). Na trůn ji povolal Caesar (Řím měl velký vliv v Egyptě). Po Caesarově smrti (**jak byl zavražděn?**) se sbližuje Kleopatra s Markem Antoniem, který věnuje Egyptu i římská území → prohraná námořní bitva s Octavianem → smrt v Alexandrii.
- **30 př. n. l. – Egypt se stal římskou provincií**

Písmo

- Egypťané psali **hieroglyfickým písmem**. Po Sumerech 2. nejstarší písmo.
- Písmo obrázkové, složité, zdlouhavé → písmo se zjednodušovalo → písmo hieratické
- Hieroglyfy se používaly jen na duchovní účely. Běžné zápisy se psaly zjednodušenou formou. Egypťané psali na papyru (listy vyrobené ze stvolu rostliny šáchoru papírodárného).

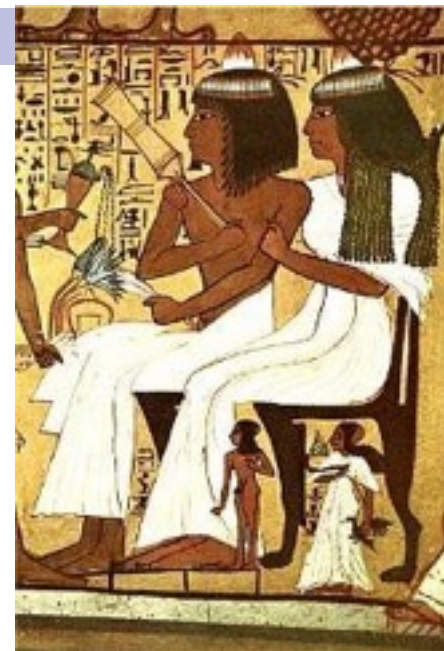
Jean-François Champollion

- Rozluštil Hieroglyfické písmo roku 1822 na základě Rossetské desky, kde byl stejný text napsán ve “třech jazycích”.
- **Z egyptského písma → písmo sinajské → fénické → řecké → latinka.**

Umění

- **Perspektiva v malířství** - staří Egyptané neznali perspektivu. Když chtěli zpodobit nějaký předmět či člověka nacházejícího se ve větší vzdálenosti, **zmenšili ho a umístili v obrazu výše.**
- Rozličné velikosti lidských postav bylo využito i při zdůraznění postavení určité osoby, např. muž - hlava rodiny, býval spodobněn o dost větší, než-li jeho děti či manželka, stejného způsobu se využívalo i u panovnické rodiny.
- **Spodobnění lidské postavy na reliéfu** - hlava je brána z profilu, stejně jako boky, chodidla a nohy, naopak **ramena zepředu.**
- **Materiál** - obrazy byly tvořeny na různorodých materiálech, nejčastěji jimi byly kámen, dřevo, papyry.

Vzdělanost

- **Matematika + geometrie:** zeměměřictví
– pole, budovy, chrámy, pyramidy, kanály. Užívali desítkovou soustavu.
- **Astronomie:** orientace staveb podle světových stran, hvězdné mapy, kalendář s 365 dny.
- **Lékařství:** díky mumifikace znalost těla
– vysoká úroveň chirurgie.
- **Architektura:** mastaby, pyramidy, skalní hrobky, chrámy s obrovskými sloupy a obelisky.

Vysvětli pojmy: obelisk, mastaba

Mumifikace

- Egypťané věřili v posmrtný život - pouze tehdy, když byla zachována celistvost těla! Proto byl **nejhorší zločin, když byla zohavena mrtvola**.
- Aby urychlili vysoušení a zamezili rozkladu, odstraňovali Egypťané z těla orgány. Teprve potom mohlo být tělo omyto aromatickými látkami a ovinuto vrstvami plátěné bandáže. Proces **balzamování** viz [odkaz](#).
- Panovníci a bohatí Egypťané byli balzamováni, chudší obyvatelé zahrabáni do písku – vysušení.

